

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

==== SZERKESZTI =====

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

Két ünnep	217	○	Dr. Carpenter levele	
Brassai ünnepély a kolozsvári köz-		○	(J. E. Carpenter.)	226
temetőben		○	Hogyan védekezzünk a kolera ellen	
(Egy jelenvolt)	218	○	(Fekete Sándor.)	226
Pákey Lajos 1 képpel		○	Egy tengeri fürdő Angliában	
(B. Gy.)	220	○	(Morvai.)	227
Püspökünk aranymenyegzője	222	○	Adakozás a bordosi templomra ...	229
A berlini vallásügyi kongresszus..	224	○	Nyilvános köszönet	231
A Dávid Ferenc zsinat visszhangja		○	Egyház és iskolai mozgalmak	231
(Ch. W. Wendte)	225	○	Előfizetői felhívás	233

Mennyegzők, konfirmáció s más ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ c. női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség val-láskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés aranyzéllal (barna, sötétkék, fekete) 6 K. Selyem és bársonykötés többféle színben, kiválóan jó pa-piron 10 K. Bőrkötés remek kivitelben 14 K. Megrendelhető lapunk szerkesztőjénél.**

Irodalom.

A *krasznai református egyház története*. Irta Kádár Imre lelkész. Az 1380-ban épült s 1909-ben újraépült szép templom képével. Ez egyházközség minket unitáriusokat is érdekel, mert a könyv szerint is: a kálvinistává lett Kraszna csakhamar újabb reformációt hallott, s amint a források mutatják, maga Dávid Ferenc járta be a Szilágyságot s unitárius gyülekezeteket alapított Krasznán és környékén is, de az unitáriusok csakhamar visszatértek a kalvinista gyülekezetbe. 1610-ben már alig van népes unitárius gyülekezet megyénkben; 1646-ban pedig az unitárius gyülekezetek és szétszórta élők hívek Markó Mihály esperesükkel együtt beolvadtak a református egyházmegyébe. Ehez — ezuttal — csak annyi megjegyzésünk van, hogy az unitáriusok sorsa éppen a református püspök és fejedelem miatt 1640 körül nagyon zaklatott és bizonytalan volt. Az esperes átállása nem ment olyan simán, hanem úgy mint Háromszéken, t. i. egyszerűen bekebelezette a hatalmas püspök Dajkai Keserü János, mert tudta, hogy nem lesz ki ellent álljon. Még azt is helyén való lesz megemlítenünk, hogy a krasznai egyházat és templomát, a lelkész hálás beismerése szerint Kaáli Nagy Béla főgondnok kezdeményezésével és buzgó fáradozásával megújították. Ez a főgondnok törzsökös unitárius ember és mégis neki van ajánlva az egyházközség jelen története, mert arra érdemet szerzett számos áldozatával. Szép dolog ez és örvendetes, hogy az unitárius ember ilyen önzetlen, ilyen vallásos és lelkes ember. Csak az a sajnós, hogy unitárius egyházközség, a távolsága miatt nem élvezheti szíve melegét.

A *régiek elmulnak*. Egyházi beszéd, melyet Gál Miklós, az unitárius lelkészek ifju seregének egyik szép tehetségű tagja, jelenleg sepsiköröspataki lelkész, mondott a háromszéki egyházkör közgyűlésén. Ifju unitáriushoz illő hévvel bizonyítja be, hogy a hit a tudást, s a tudás a hitet nem zárja ki. A szónok Dávid Ferenc szellemének hódol, s így szépen kapcsolja össze a jelent a múlttal. A csinos füzet (20 fill.) jövedelme a s.-köröspataki egyház templomára van szánva.

Unitárius egyházi törvények a papválasztásról. Dr. Tóth György kir. törvényszéki bíró a Ker. Magvetőben megjelent fenti című tanulmányát külön lenyomatban is kiadta. A 47 oldalra terjedő füzet ára 1 korona. Megrendelhető a szerzőnél.

Dávid Ferenc életrajza a nép számára. A Dávid Ferenc Egylet pályázathirdetését (Unit. Közlöny 216. lap) kiegészítjük azzal a tájékoztató megjegyzéssel, hogy terjedelme 2 nyomtatott ivnél, 32 oldalnál több nem lehet. A pályaműveknél rendes eljárás szerint, idegen kéz írásával és jelligés levéllel ellátva kell beadni.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY

Főmunkatárs:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénz-tárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Két ünnep.

Néha egészen összetorlódnak a nagy események. Mintha azok is versenyezni akarnának egymással. A nagy Dávid Ferenc-ünnep után következett a Brassai ünnep, a Brassai siremlék átadása. Most már ismét közelg az évi rendes főtanács, amelynek sok nevezetes tárgya lesz. Volt, van és lesz is tér a munkásságra s az áldozásra is.

43 nap alatt két nagy, országos ünnepe volt a parányi unitárius egyháznak! Ha elgondolkozom mind a fölött, amit láttunk, hallottunk és tapasztaltunk, csaknem úgy tetszik, mintha álmolátás lett volna.

Igaz, hogy mi unitáriusok terveztük. Mi készülgettünk rá, futottunk, fáradtunk is, de mindez kárba veszhetett volna szinte egészen. Nem úgy történt. Szép ünnepeink voltak. Mindenki meg volt elégedve, mindenki boldog volt, ha ott volt, s még azok is, akik nem voltak ott.

Erősen szeretnők tudni, hogy érezik magukat unitárius atyánkfiai a két nagy ünnep után. Erősen jól esnék, ha összegyűjthetnők egy telefonba z összes megjegyzéseket. Nem hagynók ki még azokat sem, amelyek hibát találtak némely dolgokban. Hiszen nemcsak abból lehet tanulságot vonni, ami kedvező, hanem gyakorta inkább abból, ami elítélő.

Ünnepeltük Dávid Ferencet a XVI-ik száz egyik legnagyobb magyar papját. Ünnepeltük a nagy szónokot, a kítünőt, sőt utólérhetetlen vitakozót, a bő ismeretű tudóst, a termékeny író és a mellett hívő és igazán vallásos keresztény embert.

Ünnepeltük Brassai Sámuel a XIX-ik száz legnagyobb tanítómesterét, azt az egyszerű embert, aki a hivalkodást semmi nemű tekintetben nem ismerte, ellenben a jóságban utólérhetetlen volt, mert soha sem lehetett tudni, mikor, hol és kivel tesz jót,

mert neki a bal keze soha nem tudta mit mivel a jobb; a hidegnek látszó öreg embert, a ki a dadogó kis gyermekkel is sok ideig eltudott játszadozni; a mindig kritizáló tudóst, a ki soha senki véleményét nem kicsinyelte, mert még ellenfeleitől is szeretett tanulni; azt a nagy gondolkozót, aki egy énekesnő meghallgatására három országon is keresztül ment, azt a tudóst a ki arra adott legtöbbet, hogy az ő módszere szerint a leggyengébb fölfogású ember is bármit megtanulhatott.

De ki tudná felsorolni mind azt, amiben kiténtek. Nem tudom én melyik volt több, melyik dicsőbb, melyik nagyobb, csak áldom az Istenemet, hogy én is mint ők, magyar vagyok és az unitárius vallást követhetem.

Brassai ünnepély a kolozsvári köztemetőben.

„S ha majd kijöttök néha
S megálltok siromon
Zengjétek el a legszebb
Dalt néma hantomon.

Magyar dalt, lelkesítőt,
Melynél a szív dobog;
Tán halva is megértem
S keblem hevülni fog.“

És megdobbant az ércszobor szive és mosoly tündökölt azokból a jóságos szemekből, midőn f. é. október 2-án, egy gyönyörű, verőfényes őszi napon fölarsant száz meg száz fiatal torokból az „Isten áld meg a magyart . . .“ s mi fedetlen fővel, meghatottan állottuk körül z immár kész, impozáns siremléket, mely a feledhetetlen emlékü Brassai Sámuel hamvai felett emelkedik, hirdetve most, és az idők végtelenségéig, hogy „Nem hal meg az, ki milliókra költi dus élte kincsét . . .“

Elhangzik az ének, csönd van. Majd beszélni kezd dr. Farkas Lajos egyetemi tanár, s az ünneplő közönség feszült figyelemmel lesi ajkáról a szót, midőn az ékesszólás hatalmával életre kelti az elköltözöttet, elénkbe állítva a tudóst, az önzetlen emberbarátot, az igaz magyart, annyi sok kedves, feledhetlen, szeretve-tisztelt bácsiját

Dr. Boros György, theologiai dekán, a siremlék keletkezésének történetét rajzolja igen érdekesen, nem hallgatva el az anyagi küzdelmeket sem. Örömet fejezi ki a fölött, hogy immár

áll az emlék, melynek minden egyes része a tervező művész, Pákey Lajos rajzai szerint a legnagyobb gonddal készült s mely a maga egyszerűségében, a legtisztább görög stílusban, hirdeti a kegyelet és szeretet fenséges érzelmeit.

Harmadiknak Ferenc József, főpásztorunk közeledik az ércszoborhoz. Harmadizben lelket lehel a lent csöndesen pihenő szellem-óriásba és bemutatja nekünk a hívő Brassait, az unitárius embert, ki végtelen tudásával nem kelt harcra a vallás örök igazságaival sem, hanem az egy élő Istenbe vetett rendithetetlen hittel és bizalommal haladt végig hosszú életpályáján, a tudomány magvait és a hit igazságait hintve el tanítványainak szívébe.

Pár pillanat alatt babérágak, cipruslombok, pálmák és cikászok egész özöne lepi el a talapzat fehér kőkockáit s a nemzetiszínű szalagok sokasága hirdeti az egész magyar tudomány világ hódoló megemlékezését. De ime, a tiszteletteljes kegyelet komoly örökzöldje között a meleg szeretet színe int felénk egy remek, vörös szegfűkből és égőpiros dáliákból kötött koszorúról, melynek szalagján a helybeli róm. kath. főgimnázium ifjúságának feliratát olvashatjuk. Méltó párja egy másik koszorú melynek fehér, az ifjúság ártatlanságát jelképező virágaira gyászoló pompával borúl a fekete fátyol, az unitárius főgimnázium ifjúságának mély meghatottságát tolmácsolva.

Vége még egy, a város színeit viselő babérkoszorú s Szvacsina Géza polgármester pár lelkesítő szó kíséretében átveszi a siremléket. Alig fejezi be beszédét, midőn felzúg a „Hazádnak rendületlenül“ . . . , melynek elhaló hangjai mellett elvonul előbb a fiatalság a maga színes lobogója alatt, majd oszladozni kezd a közönség is. De a jó Brassai bácsi közelebbi ismerősei, szerető, hálás hívei még ott maradnak egy pillanatra, a meghatottságnak egy-egy igaz gyöngyét morzsolva szét pillájukon.

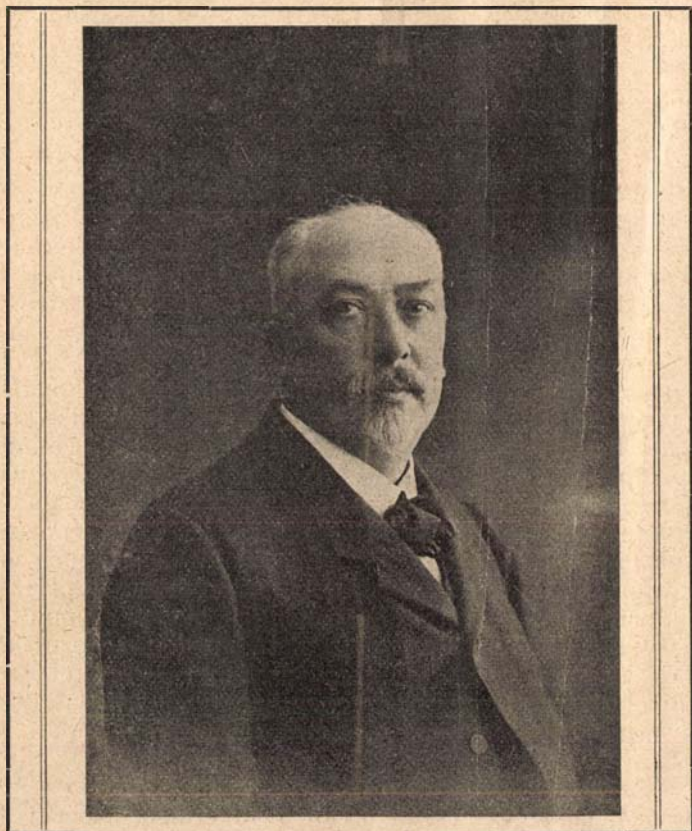
* * *

Csend, mélységes csend honol a sirkertben. Némán, merően nézi az őszi aranyesőt azon oszlopok közül a hideg ércszobor s szinte várja, lesi, hogy a természet is, melynek ezer titkát oly sokszor és behatóan kutatta, eljőjön hozzá „bánatja jelével s behintse lehulló, sárga falevéllal.“

Egy jelenvolt.

Pákey Lajos.

Ezelőtt mintegy husz évvel Kolozsvárt a mostani egyetem-
utca északi balsarkán egy tornyos, két emeletes épületet ünnepé-
lyesen átadtunk a nagyközönségnek. Nem tudni miért, de való-
színűleg üzleti érdekből, amerikai nevet kapott a keresztelőn, s
azóta Kolozsvárt is van egy New-York. A név nem is olyan rossz
mert hiszen az a szédületesen fejlődő amerikai város, amely ezt
a nevet viseli jó minta annak is a ki a modern gyorshaladás
hive, annak is a ki jó üzletek kötésével meg akar gazdagodni.
A szálló tulajdonosa jó üzletre számít, midőn egy nagy tőkét
arra áldoz fel, hogy övé legyen a város legszebb épülete.

Miután a New-York fölépült, Kolozsvár képe teljesen megváltozott. Mintha azóta még az egyszerű magánházakra is több figyelemmel lettek volna. Ha nem is sok, s nem is egészen kifogástalan, de immár mégis van néhány izléses új épületünk.

Ilyenek gyanánt sorolom föl a középületek közül: az unitárius kollégiumot, a fa- és fém-ipariskolát s a technologiai iparmúzeumot. Ezek között a legnagyobb és legjobb fekvésű az unitárius kollégium s talán ez is szerzett legtöbb elismerést a tulajdonosnak és dicsőretet az építömesternek Pákey Lajosnak.

Ez épületek hatása el nem maradhat, mert jellegüknek megfelelő komolyság, nyugodtság és előkelőség vonul végig rajtuk. Ez azt jelenti, hogy Pákey nem keresi, mert nem szereti az üres szólamokat s kerüli a kiálló diszitéseket. Ellenben a fal és ablakok arányos terjedelme, a tagozatoknál alkalmazott határozott és komoly díszek, melyeknek a párkányok, az átmetezett és áttört kockák, a szilárd oszlopok mind egybe olvadnak az egységes hatás érdekében.

Pákey nemcsak a külső hatást keresi, hanem a belső célszerűséget is. Előttünk a kik ismerjük templomait: a bölönit, martonosit, székelyudvarhelyit, bordosit s még egy párt, Pákey egészen föltűnik azzal a zzerencsés fogással, hogy a külső nagyhatalás mellett, a belső terjedelmet is kitűnően biztosítani tudja a mellett, hogy a mi szegényes erdélyi viszonyainkkal mindig számol. Unitárius templomaiban a szószék pompásan helyezkedik el a központban, s meglepi a hallgatót mily könnyen és kényelmesen lehet hallani a szónokot bármelyik helyről.

Nekünk úgy tetszik, hogy ez a csendes természetű, komoly és szerény műépítő mindenben előnyére szolgál városának, s hazarészünknek, de mégsem elég modern ember, mert nem ért a reklámhoz. Ezt a tulajdonságát most azért emeljük ki, mert megkellett perelnünk vele csak azért is, hogy arcképét az Erdélyi Lapokban kiakartuk adni. Már pedig ettől ezuttal igazán nem állhattunk el, még az ő kedvéért sem, mert a Brassai siremlék megteremtésével egyenesen belenyúlt az ország szívébe. Nem szeretnénk túlsokat mondani, de azt hisszük, senki sem tagadja hogy Brassainak az ország legjava akaratából emeltünk emléket. Azt is bátorsággal elmondhatjuk, hogy Pákey a nagyférfi emlékéért teljes lélekből teremtetted meg. Tudjuk, hogy nagyon sokat foglalkozott a földadattal, mert itt már nemcsak megbizóinak kellett eleget tenni, hanem önmagának is. Brassai bácsi Pákeyt is bevonta volt az ő művésztársaságába, mert Pákey kitűnő zenész is. A legkomolyabb és mégis igazán bűvös hangszert, a gordonkát (cello) játsza. Szereti a classikus zenét s minthogy ebben

Brassainak kedvében járhatott, az öreg úrral kedves baráti viszonyban élt. Az emlékmű e szerint az építő művész tiszteletének és hálájának is kifejezője.

Ha a Brassai síremléket jól megszemléljük, ha arányait s általában nagyszabású hatását élvezzük, azt kell mondanunk, hogy ez nem tizennégyezer koronás alkotás. Ehez azonkívül még sok aranyat kellett adni amúgy titokban. Mert ne feledjük, hogy Pákey a barátságért nagyon sokra kész. A Brassai barátságát s ebből kiindulva nagyságát, csodálatos egyéniségét mindig valóságos áhitattal emlegeti.

Ugy tesznek — azt hisszük — azok is, a kik a Brassai síremlékét nyugodtan és részletesen megszemlélük. Mert az emlék oly nagyszabású, oly komoly és tiszteletparancsoló, mint a milyen maga a nagy patriárka Brassai volt. A mű erdélyi (bácsatoroki) szilárd kővünk majdnem fehér fényárjából, a barna fő úgy tekint ki, mint az oroszlán a puszták téreire, a hol ő az egyedüli úr. Csöndes s tán néma is ez a bölcs férfifej, de megszólásra bírja az új hajlék három tágas ablaka, melyeknek mindenike, csak egyet, őt mutatja, Kolozsvár megdicsőült büszkeségét. Jól érezzük, hogy szilárd alapon nyugszik s még az idő viharja ellen is sokáig, évszázakig megvédi a szilárd kőalkotmány. Majd idővel megvéníti a most még üde ifjuságot mutató oszlopokat a természet ezerféle játéka, melyet ott a nagykutató körül éjjel és nappal, soha nem, szünve játszani fog. Összevénülnek, de akkor még szebbek s még komolyabbak lesznek.

De vajjon akkor majd tudni fogják-e a szemlélők, hogy e műemléknek megteremtője is volt s az Pákey Lajos volt. Most jövünk rá, hogy e műnek van egy nagy hiánya, az hogy a művész neve nincs rá vésve. Már csak azért is be kellett volna vennünk az Erdélyi Lapok hasábjaira.

(Az Erdélyi Lapokból vettük ezt a kis rajzot és képet, melyet, azt hisszük, szívesen vesznek olvasóink.)

B. Gy.

Püspökünk aranymenyegzője.

Az aranymenyegző nagyon ritka dolog, éppen mint maga az arany. Kevés embernek kedvez a szerencse vele. Püspökünk jól imádkozott. Ő megérte azt, amit unitárius püspök nem s

még protestáns püspök is talán egy vagy kettő, ha megért ebben az országban.

A mi ezt az ünnepet gyönyörűségessé tette, az a virágzó jó egészség, fiatalos üdeség a mivel mind püspökünk, mind az ő áldott jó felesége, ami nagyasszonyunk meg van áldva.

Püspöknénk menyasszonyi selyem ruhájával és arany főkö-tőjével, valóban oly kedves és meglepő volt, a milyek menyasz-szonyok szoktak lenni.

Október 15-én volt az évforduló, de minthogy a következő nap vasárnap volt, a főpapi család a templomban kezdette meg az ünneplést. Az első padsorokat teljesen megtöltötték a család-tagok és a legközelebb álló jó barátok.

Hat gyerekek, három fiú, három leány közül életben van négy, két fiú és két leány. Dr. Ferencz Ákos kir. ügyész neje és két gyermekök, az elhunyt Ferenc Gyula főerdész neje és leánya, dr. Ferenc József ügyvéd, Végh Mihályné Ferenc Zsuzsa, egy gyermeke, Sámi Lászlóné, Ferenc Ilona öt gyermeke, két unokája tehát 9 unoka és két dédunoka. Jelen volt a főt. püspök ur nővére, a főtiszt asszony fi és nővéreinek gyermekei, a Pataky család, Deréki Gyulané stb.

Templomozás után következtek a tisztelgő üdvözlések, az ünnepelt pár házánál. Báró Petricherich Horvát Kálmán és Fekete Gábor főgondnokok vezetése alatt jelent meg az E. K. Tanács, a kolozsvári egyházközség, a theologiai Intézet, a főgymnasium, a Dávid Ferenc egyesület küldöttsége. Teljesen megtelt a tágas püspöki ház. Rendkívül kellemes hatást tett nemcsak az ünnepe-pekre, hanem az egész közönségre is a D. F. Választmánya nőtagjainak teljes számban megjelent serege.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur mondotta az első üdvözlést. Nemcsak az egyházi, a jó barát is szólott azzal a tiszta mély érzéssel, a mi főgondnokunkat jellemzi. Szép beszédében szólott a főpásztor egyházi munkásságáról, de főleg családi életét magasztalta mint példányszerűt. A főt. püspök úr válaszolt, de nem püspöki, hanem családfői minőségében, mert most ez az érzés foglalja el olyannyira, hogy nehezen talál szavakat. Minden szem könnyel telt meg, midőn kedves élet-társát megölelve kijelentette, hogy neki köszönheti nemcsak a boldogságot, hanem az élet java részét is. A hívő főpásztor is megszólalt midőn végül halált mondott Istennek azért a mit érde-me fölött az ő nagy kegyelméből adott, a hosszú életért.

Gyöngyössy Béla gondnok a kolozsvári egyházközség, dr. Boros György a theologus intézet és a Dávid Ferenc Egyesület dr. Gál Kelemen a főiskola nevében szólottak, meghatóttan, mély érzéssel és tisztelettel. A főtisztendő ur kedves beszédben vála-szolt.

A nagy társaság még több ideig maradt a kedves családi körben.

Lapunk is meleg szívből köszönti az ünneplő családot s átadjuk a szót a titkárnak, kinek üdvözlőbeszéde így hangzott:

Mélt. és főt. p. úr Mélt. és főt. Asszony!

A fölkelő nap aranysugár-özönt árasztott a püspöki ház ablakára. Összesereglettünk mi a D. F. E. választmánya, hogy üdvözljük Méltóságokat, e ház lakóit, mert erős várunk, édes otthonunk nekünk e ház immár jó husz éve. Hányszor fogadott itt nagyasszonyunk meleg szeretete és áldott jósága. Ki kel jelentenünk, hogy e ház öröme a mi örömünk is. Itt a méltóságok haszú élete titkát ellestük és megtudtuk, hogy azért volt oly tartós mert a szeretet melegítette, a hit táplálta és a reménység világította meg.

A szeretet tüzét mindig a főt. asszony élesztette, a hitnek a a főt. Úr volt apostola, de a reménység csillagát ismét a főt. asszony ragyogtatta fönn.

Luther azt mondotta, hogy az élet olyan, mint a malom, ha fölöntünk rá, hűségesen végzi a munkáját, de ha nincs mit végezzen, önmagát őröli meg. A méltóságok élete azért nyúlt így hosszúra, mert a boldogító munka soha sem fogyott el életük malmából. Nem tudjuk, hogy a D. F. E. egyletnek melyik tett többet, de áldjuk a jó Istent, hogy ily szép étellel, oly gazdag családdal áldotta meg és kérjük, tartsák a D. F. E. továbbra is családjukhoz tartozónak. Adja Isten, hogy családi örömeinkben még sok részük lehessen!

A berlini vallásügyi kongresszus.

Oly nagyszabású vallásügyi gyűlés volt, a melyet nem láttak még keresztények. Népesség tekintetében is alig multa fölül valaha bármely zsinat is. A beiratkozott rendes tagok száma 2100 volt. A jelenvolt és részt vett hallgatók az összes gyűléseket egybe véve voltak 100.000-en.

A külföldiek közül legtöbbben voltak az amerikaiak: 200-an, tehát a rendes tagok egy tizede. Angol volt 150, azután hollandus és francia volt legtöbb. Magyarországról jelen volt lapunk szerkesztője, budapesti esperesünk és Shulek Géza budapesti ügyvéd, evangélikus vallásu tagtárs, a ki már régóta a legnagyobb érdeklődéssel kíséri ezt a vallásügyi mozgalmat. Egyetemi ifjakkal és Berlinban tartózkodó magyarokkal együtt voltunk tizen. A németországiak érdeklődése óriási volt.

Pénteken, aug. 5-én este kezdődött és csütörtök estig tartott a nagy világtörvényszabás. Mindig több ezer ember volt jelen az előadásokon.

Rendkívüli érdeklődés mutatkozott a híres Harnack egyet. tanár előadása, a katolikus modernisták és az ázsiai nem keresztények gyűlései és előadásai iránt.

Lehetetlen csak halvány képet is nyújtani a történt nagy eseményekről, a hallott nagy eszmékről. Talán más alkalommal többet, mert a hazai dolgok előtérbe nyomulnak.

A Dávid Ferenc zsinat visszhangja.

Levél Amerikából.

Boston, 1910. okt. 1.

Ferenc József püspök urnak.

Irta Dr. Wendte K. az amerikai unitárius Társulat külügyi titkára. (Arcképét lásd Unit. Közlöny f. évi 8. számában.)

Kedves és Nagyrabecsült Uram!

A magyar ünnepeken megjelent amerikai képviselők immár nagyobbára mind hazatértek otthonukba. Telve vannak a magyar barátokkal töltött kedves órák emlékeivel, melyeket a nagy vallásalapító és a mi lelki atyánk Dávid Ferenc dicsőségére szentelt ünnepeken önökkel együtt végig élveztek.

Mi mindnyájan megvagyunk hatva attól a kedves vendégszeretettől és szivességtől, melyet magyar testvéreink velünk szemben tanusítottak.

Mint hogy csak most érkeztem haza, még nem tudtam megkésztetni a jelentésemet amerikai testvéreimnek úgy a mint óhajtom, s meg készítem valamivel később.

Beszélni fogok a bostoni Lelkész Egyesület és a Bostoni Unitárius Club előtt, s még más helyeken is, mindig a magyar ünnepekről. Igyekezni fogok minél jobb tudósítást adni.

Rám nézve rendkívüli érdekesek voltak, s életemnek a legszébb emlékei közé fognak tartozni mindig. Ezek közé az emlékek közé mindig befoglalom az ön kegyes egyéniségét s azokat a bölcs és súlyos szavakat, a melyek a gyűlések alatt ajkáról

elszállottak. Kérem fejezze ki legnagyobb tiszteletemet munkatársának, dr. Borosnak és a többi magyar barátoknak.

kiváló tisztelettel

Ch. W. Wendte.

Dr. Carpenter levele.

A Dávid Ferenc emlékszinat irodalmához sorozzuk azt a kedves levelet, melyet egyik legkiválóbb vendége *dr. Carpenter* theol. igazgató lapunk szerkesztőjéhez írt: Kedves Boros! immár vége van az utolsó gyűlésnek is, melyet Parker Tivadar emlékének szenteltünk Budapesten. Ezzel az a kedves érintkezés a melyben az utóbbi napokban részünk volt, befejeződik, engedje meg, hogy szívből gratuláljak önnek ahhoz a nagy sikerhez, melyet a munkája kivivott. Az a lelkesedés, a melyet az Önök történeti emlékeivel való érintkezés fölébresztett, a kitünő vendég-szeretet, a mellyel minket fogadtak és mindenek fölött az az alkalom, hogy az Önök nagyon tisztelt püspökével megismerkedhettünk a magam részéről, az elmúlt évek emlékeinek, az Önökkel, volt tanítványaimmal való kedves érintkezés rendjén való följulása — mindezek sokáig fognak élni a mi sziveinkben. Remélem, hogy ön most egy kis pihenőt élvez s nemsokára visszanyeri erejét, melyet a sok gond és sok beszéd igénybe vett, mialatt annyi zaklató és néha gondatlan emberrel foglalkozott.

Vajha az a közösen végzett imádkozás és együtt utazás és másféle érintkezés lelkesítene mindnyájunkat kártartóbb és hívebb munkára az előttünk levő nagy cél érdekében. Kérem, fejezze ki tiszteletemet a nagyrabecsült vezéreknek, üdvözlöm Péterfi lelkész urat, szeretettel gondolok Csifóra és Gálfira, a kik oly szives figyelmet tanusítottak irántam, köszöntöm Vargát és Lőfit. Remélem, hogy a Varga fiával jövőben találkozni fogok Oxfordban. Legszívélyesebb tiszteletemet fejezze ki nejének és leányának.

J. E. Carpenter.

Hogyan védekezzünk a kolera ellen?

Napról-napra ijesztő híreket olvasunk a kolera terjedéséről. Ezért időszerűnek tartjuk ovóintézkedéseket közölni, amelyekkel ezen veszedelmes betegséget kikerülhetjük.

A kolera csírái a levegőt nem fertőzik s ezt fontos tudni, mert akkor nem tudnánk védekezni se. Egyedüli kiinduló pontja a kolerás beteg ürüléke, melyben rengeteg mértékben található a bacillus. Ha most már ebből bármily kevés is tapad, jút valamihez — az ismét fertőzni képes. Míg valahogy az egészséges ember gyomrába nem kerül. S így tovább. Legnagyobb terjesztői a víz, gyümölcs, ételek stb.

Száraz helyen hamar elpusztúl, míg nedvességben hetekig élélhet a comma-bacillus.

Védekezzünk tehát, hogy járvány esetén gyomrunkba ne jusson a mérges anyag. A kolera csírái kevéssé ellentállók 80—100° C-nál elpusztúlnak. Ezért járvány esetén:

1. Felforralt vizet igyunk, mosdásra (minél többször mosdani) mosogatásra, mosásra, tisztogatásra szintén csak felforralt vizet használjunk.
2. Ruháinkat, lakásainkat (kivált ciosseteinket) tisztán tartsuk.
3. Gyümölcsöt vagy ne, vagy csak párolva együnk.
4. Kenyeret, süteményt csak előzetes felmelegítés után együnk meg.
5. Sütve-főzve együnk mindent, amit csak lehet.

Kolozsvárt.

Fekete Sándor.

Egy tengeri fürdő Angliában.

Scarborough.

Julius és augusztus hónapokban az angolok nyaralni mennek. Ki ide, ki oda, de legtöbbször a tengerpartra megy. Mikor a nyár kezdetét veszi, megindul a városok népsége s előzőnli a tenger partját. A keleti és déli partok a keresettebbek, de nyugaton se igen marad üres hely. Egyik legszebb és leglátogatottabb hely Scarborough, a keleti partn, fentt Yorkshire megyében. Előnyös fekvése, valamint egyéb természeti szépségei méltóvá teszik a fürdőhelyek „királynője” jelzőjére.

Scarborough maga két öböl partján fekszik. A déli öböl az élénkebbik, míg az északit a csendet szeretők keresik fel nagy számmal. De mindkettő gyönyörű szép. Elöl a tenger, hátul pedig az Olivér hegység képez természetes határt e kis éden körül, mely elragadó szépségével ritkítja párját egész Angliában.

Scarborough igen régi város. Ó és új részből áll és körülbelül 40.000 lakosa van.

A régi város a várromjaival festői képet nyújt a szemlélőnek. A vár, a tengerbe hosszan kinyúló magas sziklán volt építve rendkívül szilárdan és erősen. Ma már fele sincs meg a területnek, melyen hajdan a vár emelkedett; a tenger elszakította a földet, eltemette a mérhetetlen mélységébe. Ujabbán szükségét látták egy magas gát emelésének, mely megvédi a partot a pusztító elem ellen.

A várból mindössze néhány torony maradt meg néma tanújelnek a múlt nagy eseményeiről. A sziklákról remek kilátás nyílik. Egyik oldalon a déli, másik oldalon az északi öböl fekszik mélyen lennt mindkét völgyben, szemben a tenger gyönyörködtet végtelen messzeségével. Hátul az Olivér hegység emelkedik tövében az óváros, mely utóbbi egyenetlen utcáival és régi kis házaival megkapóan összhangzó háttért alkot.

A két öböl partjain nagy az élénkség. Hallani vidám versengését a gyermekseregnek a homokvárak építésénél. Egész építés folyik itten a finom homokból s ez az egészséges játék varázsolja azt a piros pozsgás színt az arcokra, mely az angol gyerekeket annyira jellemzi. Odébb következnek a fürdők, a legzajosabb, a vegyes társaságokkal. Majd megszólal a térzene is és kezdetét veszi a corso. Itt találjuk a divatvilágot a szokásos fényével.

A város többi része csendesebb szintr. Van azonban sok fényes kirakatú üzlete, továbbá a különféle középületek is itt foglalnak helyet. Van rakpartja és kikötője is, de ezek nem nagy forgalmuak. Csupán a halászat méltó megemlítésre amenyiben sok heringet fognak s besózva Norvégiába és Oroszországba szállják.

A vidék Scarborough környékén igen szép. Apály idejében órákig ellehet menni a part mellett, mindenütt a legszebb kilátással.

Scarborough sürrien látogatott nyaralóhelye az északnak, hová az ország minden részéből seregesen tódulnak vendégek. A fürdőigazgatóság mindent elkövet a város rendbertartására és szépítésére, s e célból sem fáradságot sem pénzt nem kímél; így érte el azt, hogy Scarborough egyik legkedveltebb és legdivatosabb fürdőhely lett, hol kényelmesen és kellemesen lehet egy nyarat eltölteni.

London.

Morvai.

Adakozás a bordosi templomra.

Imádni Istent szóval: — kötelesség. Bizonyosságot tenni erről tettel s a szegénynek „Isten háza“ építése, feldiszipítése nagy munkájában segédkezést nyújtani: — erény.

Legyen e helyen is buzdítóul, példaadóul megörökítve mindazok neve, kik templomépítés és berendezésre tett szives adományokkal a bordosi unitárius egyházközség történetében halhatatlanokká lettek.

Császári és Apostoli királyi Felség I. Ferenc József Főtisztelendő és Méltóságos Egyházi Főtanács: segélye 1908-ban 600 K., — 1909-ben 5000 K.; összesen	200— K. 5600— K.
Országos könyöradománygyűjtés alkalmával fölkeresett több ezer hitrokon és idegen; adományok 1908-ban 1731.10 K., 1909—910-ben 1404.01 K.; összesen	3135.11 K.
Kelementelki id. és ifj. Simén György; ajándékjuk templom szószték készíttetésére	500— K.
Egyházközség tagjai; — építésnél köz munkát végeztek; — értéke	300— K.
A Deák Család; — néhai Deák Dénes emlékére szósztékterítőt ajándékozott, — értéke	150— K.
Tordai Fekete Ferenc és neje Wiborg Karen — Urasztalára terítőt készíttettek — értéke	140— K.
Szentábrahámi Lőrinczy Dénes cs. és kir. ny. altábornagy, — alpakkaezüst úrasztali boroskannát ajándékozott, — értéke	90— K.
Tordai ifj. Némethy József és neje Fekete Mária — templomi úrvacsorai-asztalt készíttettek — értéke	80— K.
Kolozsvári ügyvéd Molnár Sándorné és budapesti ügyvéd dr. Molnár Jenőné, — beteglátogatóskor használható ezüst-tányért és ezüst-poharat ajándékoztak — értéke	70— K.
Molnár Kálmánné, Sárosi Juliánna, — úrasztali abroszt és kehelytakarót ajándékozott — értéke	70— K.
Özv. Vajda Ferencné (20 K.), Vajda Gergely (10 K.), Vajda Imre (10 K.), Özv. Vajda Jánosné (10 K.) Demeterné Vajda Ágnes (6 K.), Csöbi Boga Györgyné, Karosi Juliánna (7 K.), Nagy András (5 K.), Sánta Mihály (2 K.), Özv. Nagy Jánosné (1 K.), Döngölő Márton (1 K.), Demeter Jánosné (1 K.), egy solymosi asszony — 20 K),	

— építési költségek fedezésére ajándékoztak összesen	74·20— K.
Kobátfalvi Pap László krzaljegyző, — aranykönyvet készíttetett! eklézsia számára — értéke	50— K.
Ravai unitárius egyházközség 90 tagja, — 2 öl terméskő átfurásával segítettek, — értéke	50— K.
Ferenc József unitárius püspök, — templomszentelési költségek fedezésére ajándékozott	50— K.
Kolozsvári Általános Bank és Takarékpénztár Részvénytársaság, — „Templomalap“ címen ajándékozott	40— K.
Székelykereszturi ügyvéd dr. Elekes Dénes, biblia beszerzésére ajándékozott	40— K.
Kolozsvári Losoncy Albert és neje Oravec Polixena, — irattári szekrény beszerzésére ajándékoztak	40— K.
Bálint Mihály körjegyző fia gyűjtőívén többen, építési költségek fedezésére ajándékoztak összesen	31·42 K.
Vajda Dénes, — toronycsillap készíttetésére ajándékozott	20— K.
Bálint Mihály körjegyző és neje Szöllösi Mária, Úrasztali alpakezüst kenyértartó tálat ajándékoztak — értéke	10— K.
Nagy András pályaőr, — perselyládát ajándékozott templomi használatra — értéke	10— K.
Végh Mihály egyh. és püsp. titkár, — templomszentelési költségek fedezésére ajándékozott	10— K.
Vajda Izsák, — két harangkötelet ajándékozott — értéke	6— K.
Csifó Salamon theol. tanár. — templomszentelési költségek fedezésére ajándékozott	5— K.
Deák Lajos járásbíró, — orsz. gyűjtéshez szükséges két gyűjtőkönyvet ajándékozott — értéke	4— K.
Kecskés Izsák, — templomszentelési költségek fedezésére ajándékozott	3— K.
Ilyés Sámuel — templomszentelési költségek fedezésére ajándékozott	1— K.
Pap László közaljegyző, — 3 literes kosárbafonott üveget ajándékozott úrvacsorai bor szállítására értéke	1— K.

I. és II. közlemény összege: 11681·78 K,

Segítőkészségtől áthatott szivek ajándéka; Isten előtt kedves áldozat valamennyié.

Legyen mind'ért köszönetünk, a munkára s nemes kitartással előretörekvésre tett szent fogadás; — hálánk pedig e hő ima: Isten! Jó atyánk! Kik gyámoltalan gyermekeid segítői valának, boldog, nélkülözéstől ment életnek legyenek részesei mindörökké.

Bordos, 1910. október havának 4. napján.

Molnár Kálmán s. k.
ekklla lekipásztora.

Vajda Márton s. k.
ekklla gondnoka.

Nyilvános köszönet.

„A jókedvű adakozót szereti az Isten.“ Fenninger Henrik brassói lakós áldozatkészségének és nemes gondolkozásának ismét egy szép jelét adta. Feledhetetlen neje Gálfalvi Zsuzsánna emlékére, az ürmösi unitárius egyházközségnek egy száz korona értékű szép, ezüst, úrasztali kelyhet ajándékozott. A nemes lelkű adomány, mely nem szorul dicséretre, legyen kedves az Ur előtt is; a kinek emléke megörökítésére az adomány tétetett, annak emléke mindörökké legyen áldott!

A becses ajándékot hálás köszönettel vettük és nyugtázzuk.

Ürmös, 1910. okt. 3.

Osváth Gábor
esperes,

Ifj. Szász Dávid
gondnok. ■

EGYHÁZ ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A dévai templom javára megindultak az adakozások. A püspök urhoz Harison János ur, ki a Dávid F. ünnepélyén Angliából jelen volt, ugyanekkor itt volt társai adományaként, a Déván építendő teplomalap javára, egy szép levél kíséretében 1000 koronát küldött. Az összeget a jelölt célra az E. K. Tanács fogja kezelni. Az angol testvéreknek az E. K. Tanács meleg köszönetet nyilvánított.

Ugyancsak püspök ur értesít, hogy a genfi Nemzeti prot. egyház Ferenc József püspök urhoz levelet küldött, a mely-

ben az egyház Consistoriuma, hivatkozva a mult 1909-ben Genfben tartott Kálvin jubileum alkalmából a különböző prot. egyházak képviselői között történt testvéries érintkezés jótékony hatására, tudatja, hogy a baráti összeköttetés fenntartására a reformáció által teremtett egyházakkal az egész világon egy Levelezési Választmányt szervezett. Célja, hogy akár időszaki, akár alkalmi közlemények által szolgáljon az a protestáns felekezetek közötti szolidaritás és testvériség nyilvánításának nagyobb ösztönzésére. Választmányja tagjai nevét is bejelentette s re-

ményét fejezi ki, hogy felhívására kedvező választ kap.

Egyben megküldi a Kálvin jubileum alkalmából tartott ünnepélyi beszédek üdvözlőleteket magában foglaló műnek egy példányát, melyet püspök ur szintén bead a könyvtárba leendő elhelyezés végett. Az érdekes indítványt a püspök ur elnöklete alatt a theologiai bizottság tárgyalta s melegen ajánlja, hogy az összeköttetés megtartassék.

A Dévai Dávid Ferencz emléktemplomra megindult adakozással kapcsolatban meg kell említenünk, hogy lapunk előlött több évvel fölvetette volt az eszmét s akkor egy pár lelkes ember azonnal adakozott is, még pedig a minden szépért lelkesedő Murányi Farkas Sándor 20 kor. — Ujabbán lapunkhoz beküldött Balogh József ny. Máv. főellenőr 200 koronát. Gagené és Willams amerikai urhölgyek 20 kor. Lapunk gyűjtése október 20-ig 395 kor. 64 fillér.

Okt. 6. Főiskolánk ifjusága hálás kegyelettel ünnepelte meg az idén is az aradi tizenhárom vértanu emlékét október 6-ot. Az ünnepély a püspök úr, a theologiai és a gimnáziumi tanárok és szép számú hallgatóság előtt foly le d. e. 10 órákor a ciszteremben. Imát mondott Zoltán Sándor IV. éves papnövendék, beszédet Barabás Sándor VIII. o., szavaltak Sándor Dezső VIII. és Engel Rezső VII. o. tanulók, tárogatón játszott Rákóci Imre VIII. o. és hegedűn Coppán Elemér VII. o. és énekelt az „ifjúsági” dalárda*. Régen Áron vezetését alatt.

Diszgyűlés keretében ünnepelte meg a tizenhárom vértanu emlékét a theologiai ifjúság is október 8-án d. u. 3 órákor. Zoltán Sándor elnök megnyitó beszédében méltatta a nagy nap jelentőségét. Felolvastott Marosi Márton IV., szavaltak Lőrinczi Domokos III. és Sigmond József I.

Amerikából a zsinaton jelen voltak egy része nevében dr. Wendte 130 dollárt 650 koronát küldött a dévai templomra. Wellerné asszony Canadából (Montreal) öt dollárt adott. A főt. püspök ur meleg köszönetet mondott a szives adományokért.

Nagyszébenben az unitáriusok oly szép számban vannak, hogy a tanulók száma 25. A fogarasi beszolgáló lelkész Árkosi Tamás hetenként kétszer megy be

vallástanításra. A nagy távolság és a rossz összeköttetés miatt nehéz szolgálat.

Oxfordi tanulóknak, Győrfi István lelkészjelölt szerencsésen megérkezett és okt. 15-én részt vett a megnyitó ünnepségen. A hallgatók és a tanárok nagy előzékenységgel és szíveséggel halmozták el. Meglepte mily fénytel és pompával van berendezve az intézet. Jó sikert kívánunk az új munkakörben.

Özv. Árkosy Lajosné Kissolymosi Gyergyai Borbála élete 89-ik évében okt. 13-án joblétre szenderült. A' késő öregség terheit kevésbé érezte, a családi élet meleg szeretete feledtetett minden nehézséget. Rövid ideig tartó elgyengülés után örökre lehunyt a szemét. Szeretett püspökneként édes testvérét veszítette. Nagy-kiterjedésű szép család, abban fia Árkossy Lajos gyszolja. Emléke áldott.

Többeknek a kirkól tudjuk, hogy az Egylet kiadványait szívesen megszerzik, bizalommal megküldöttük az **Unitárius Vallás Dávid F. korában és azután** című könyvünket. Egy kivétellel mindenki elfogadta és megtartotta s a három korona beküldése is megkezdődött. November hónap folyamán szíveskedjenek beküldeni Gálfi Lőrinc pénztáros urnak Kolozsvárra. Nyilvánosan nyugtázzuk.

Székely András néhai lelkészünk özvegye Demény Anna, három árva édes gyámja, a postamesterséget megtanulta, kitűnő állást kapott Baranya-Lőcsön s a hivatalba beküldött kolera gyilkos láthatatlanjai az áldott anyát megölték. Meghalt október 18-án. A legnagyobb sajnálattal adjuk közhirre e szomorú hírt.

Tandij kárpótló államsegély. Az 1908. évi XLVI-ik t. c. 8. §-ának rendelkezése alapján a népoktatás ingyenessége ez évi szeptember hó 1-ével a községi és hitfelekezeti iskoláknál is életbe lépett. Az iskola fentartási (dologi) szükségletei fedezésére fordított tandijoknak és felvételi díjaknak államsegély útján való kárpótlása elrendeltetvén ezen államsegély-kérvényeknek helyes megszerkesztése és felszerelése érdekében Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi igazgató tanító „Államsegély kérvény és Mellékletei” cím alatt egy minden irányban teljes tájékozást és segédkezet, nyújtó útmutatást és mellékleti űrlapokat szerkesztett és adott ki, melyet 2 korona előleg beküldése ellenében

portómentesen küld meg. Ezen munkát a 4-ik kiadásban most megjelent Tananyagbeosztási nyomtatvány füzeteivel együtt, az érdekelt tanítók és iskolaszékek meleg figyelmébe ajánljuk.

Elhunytak: özv. *Létai Gáborné* urnő hosszas szenvedés után Kolozsvárt. *Id. tordátfalvi Boros György* nyug. kadácsi tanító élete 71-ik évében.

Az **egylet pénztárába** a folyó évi szeptember 18-ától október 14-ig rendes tagsági díjat fizettek: Iszlai Gábor Kakaszék 910—911-re, Gál Jenő Kolozsvár 910-re, Cupor Miklós Naszód 909—910-re Máté László Nagyenyed 910—912-re.

Előfizetői díjat fizettek: Kovács Mózes Szilágyosmlyó, id. Tejfalusy Ferenc Nagyszombat 910-re, Májai Béla Wien 910—911-re, Hackler Arthur Sopron 910-re.

A kereszturkőri fiókegylet pénztárába fizettek: Kozma Dimén Enlaka, Murvai Lajos Fiafalva 909—910, Gombos Eszter Székelykeresztur 910—914-re, Geréb Sándor Alsóboldogfalva, Bőjthe Béláné Felső-sófalva, Geréb Zsigmond, Kálmán János Fiafalva 910-re.

Kolozsvár, 1910. okt. hó 14-én.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

Előfizetési felhívás.

Idők folytán az „Erdélyi Protestáns közlönyben“, Erdélyi Protestáns lapban nagyenyedi „Közérdekben“, marosvásárhelyi „Marosvidékben“ stb. megjelent, — s legnagyobb részben az egyháztársadalmi-életből merített tárcacikkeimet összeszedve, — ha elégséges előfizető akad „Képek a parókhjáról“ címen, egy kötetben, vagy 10 ivnyi terjedelemben kiadom.

Költség kimélés szempontjából külön előfizetési aláírási-íveket nem küldök szét, hanem ezuton kérem lelkész és tanítótársaimat, (legnagyobb részben róluk szól a nőta) sziveskedjenek előfizetésükkal és előfizetők gyűjtésével engemet munkám kiadásában megsegíteni.

Előfizetési ár 2 kor. 20 fillér, az utóbbi a könyv portójára. A pénz elküldése nem szükséges, most csupán az előjegyzéseket sziveskedjenek címemre (G e r n y e s z e g — Marostordamegye, posta helyt) megküldeni.

Munkám az előfizetők jelentkezése szerint, ha bár az előállítási ár fedezve lesz, — ugy jelen év december, vagy 1911. január havában jelennék meg.

Lapunkban egy darabot mutatványképpen közölni fogunk.

Gernyeszeg, 1910. október 15.

Csekme Ferencz
ref. esperes lelkész.

MATTAY és HUTTER

☘ BORKERESKEDÉSE ☘

Kolozsvárt. — Telefon 190.

Kitűnő asztali borok 72 f.-től 90 f-ig.

Pecsenyeborok 96 f.-től 2 K-ig.

Piros borok 1 K-től 2.40 f-ig.

.....

Szászvezszősi borok a mélt. gróf De-
genfeld Lajos úr

terméséből1,20 f-től 2 K-ig.

Hegyaljai tokaji borok 1.60 f-től 6 K-ig.

DEUTSCH MIKSA KOLOZSVÁRT, MŰSZERÉSZ

Mátyás-tér 7. sz.

Francia különlegességeket tucatonként 2 K-tól feljebb szállít discretio mellett. Szemüveg és csiptetők 1 K-tól.

TELEFON 776.

TELEFON 776.

Az orsz. iparegyesületi ezüst dísz éremmel kitüntetve

Braun Mihály

:: HANGSZERKÉSZÍTŐ MESTER, ::
a kolozsvári zeneconservatórium szállítója.

Kolozsvár,

Finom hegedűk, violák és csellók készítési műterme. Valódi olasz, német quint tiszta bél és csak saját készítményű fonott hurok.

Wesselényi Miklós-u. 18.

A legnehezebb javítások művészies kivitelben elkészítettek.

Erdély legnagyobb reggeli lapja a

KOLOZSVÁR

Szerkeszti: POLONYI ALBERT.

Előfizetési ára: Egész évre 12 kor.

Félévre 6 korona.